

A medvetáncoltatástól a biológiai ismeretterjesztésig

Százéves a Budapesti Állat- és Növénykert

244
 Augusztus 9-én lesz pontosan százszázötvenedik a Budapesti Állat- és Növénykert. A jubiláló tudományos intézmény főigazgatójával, Anghi Csaba professzorral beszélgetünk a küszöbönálló ünnepekről, kicsit a múltba is lapozva:

— Száz esztendő telt el magunk mögött e helyen — mondja —, de már a 48-as szabadságharc előtt is foglalkoztak természettudósaink és patriótáink azzal a gondolattal, hogy Magyarországnak, illetve Budapestnek kell egy állatkert: »Ha Schönbrunnban lehet, miért ne lehetne Pesten is?».

A Helytartótanács azonban e gondolat mögött valamiféle rebellis törekvést sejtett és százféle kifogással odázták el realizálását. Hiába volt megannyi szó. Például: Xantus János hazánkfiának levele is, aki ez időben az észak-amerikai államokban Nyugat-Mexikó konzula volt. Xantus sürgette, hogy a művelt városok példájára Pesten is létesítsenek állatkertet, s száznál több ritka állatot gyűjtött össze a leendő intézmény számára.

Bizottmány alakult az ügy érdekében. Az elnöki tiszteket Kubinyi Ágoston, a Nemzeti Múzeum akkori igazgatója töltötte be. Tagjai között szerepeltek dr. Rómer Flóris, Frivaldszky János és még sok más jeles tudós. Lelkes pártfogót találtak az ügynek Gumpert Alajos tanácsnok személyében, aki mindvégig hű maradt az állatkert megvalósításának gondolatához.

Casanova asszony oroszlánjai

— Az ünnepélyes megnyitást tulajdonképpen júliusra tervezték — folytatja Anghi professzor —, de a munkások nem készültek el határidőre az épületekkel, az állatházakkal és a parkosítással. Egyhónapos késés után azonban mégis elkövetkezett az ünnepi óra: *augusztus 9-én délután, harangszóra, az akkori madárház előtt gyűlt össze az ünneplő közönség.* Az Állatkert Részvénytársaság elnöke, Xantus János üdvözölte a megjelenteket és ismertette a megalkulás viharmentesnek nem mondható történetét.

A megnyitó ünnepség után gyarapodott a lelkes patrónusok száma: *Figyelmessy* alezredes híres vadász volt, ritka állatokat küldött Guineából. Feljegyzések szerint 166 személy 499 állatot ajándékozott az Állatkertnek.

Az intézmény azonban — mint történetének lapjai is bizonyítják — nagy erőfeszítések ellenére sem volt képes teljességében kibontakozni. A bürokrácia, a hozzá nem értés, a hivatali szűkmarkúság, a járványos állatbetegségek nagy károkat okoztak.

1872-ben, az első közgyűlésen, új igazgatót neveztek ki az Állatkert élére, Berecz Antal személyében. A pénzühiány az intézményt arra kényszerítette, hogy sorsjátékkal próbálkozzék — kevés eredménnyel. Az ily módon szerzett pénz legfeljebb arra volt elég, hogy megvásárolják vele az »állatidomár« Casanova asszony híres oroszlánjait.

Luxus?

Berecz igazgató egyéves működés után lemondott. Utóda Serák Károly lett, aki harminc évig — haláláig — »tevékenykedett« e posztján.

— Ez a harminc év — jegyzi meg a professzor — szegényfoltja a magyar kultúrtörténelemnek: Serák mulatóhelyet, cirkuszi mutatványos telepet kényszerült teremteni az Állatkertben. *Sztuja* György tanácstag veti fel először ebben az időben: *vegye át a főváros az Állatkertet! Szentkirályi Móric* azonban ellenezte: »Az Állatkert passzió, luxus — nem érdemes, hogy a város áldoz-

zon rá.« A Fővárosi Tanács ezután megvont minden támogatást.

Attrakciók

A fejlődés grafikonja hol emelkedett, hol visszahanyatlott. A főváros később mégiscsak megszavazott 5000 forintnyi segílyt.

Az első tízéves évfordulóra elkészült *Hausmann* Alajos világhírű építész tervei alapján az oroszlánház. Gróf *Batthyány* Elemér és *Csetversinszky* Borisz herceg ez alkalomból két indiai tigrist adtak kölcsön az Állatkertnek.

Egy eredeti história is fűződik az ajándékba adott állatokhoz: *Vámbéry* Ármán orientalistát meglátogatta Budapesten egy híres sejk, állítólag a nagy próféta egyenes leszármazottja. A neves vendég a Hotel Pannóniában lakott, s vele egy lakosztályban két gyönyörű tigris. A sejk a két »ültársat« az Állatkertnek ajándékozta.

Budapestre vonatkozó újságcikkek			
Szerző:	R. Farkas Jeleni		
Cím:	A medvetáncoltatástól a biológiai ismeretterjesztésig		
Forrás:	Hegyan Nimet		
(Hely)	1966. aug. 7.	(Idő)	(Oldal)
		(Köl. v. füz.)	(Oldal)
Tárgy	OSZTÁLYOZÁS		
Hely	590.06		
Idő	1966		
Személy			
Helyszám			

— Így növekedett intézményünk állatállománya, hol kegyes adakozásokból, hol vásárlással. A pénz még mindig kevés volt. Serák igazgató újabb »attrakciók« bemutatására kényszerült; medvetáncoltatók, köteltáncos kisasszonyok, szingaléz négerek és Miss Cora, a szakállas hölgy hoztak »kasszasikert«. Ezekből az összegekből fizették ki a főkapu építéséért járó 14 279 forintot.

Hosszú lenne kronologikus rendben felsorolni a mélypontok és a felfelé ívelések esztendeit. Tény azonban, hogy 1910-ben a főváros nagyszabású fejlesztésében már szerepelt az Állatkert újjáépítése. Az újjáépített Állatkert — mely lényegében a mai — igazgatója akkor Lendl Alajos volt. Különös érdeme: elsőként, egyedüli megoldásként az állatokat *rendszerintanilag, állatosztályonként csoportosította*. Bemutatott olyan fajokat, amelyek a pusztulás szélén álltak, kiemelve ennek a problémának a hazai jelentőségét. Sőt! Nem »átallott« olyan »eretnek« zoológiai felfogást vallani, hogy a gazda-

ságilag már jelentéktelen háziállatokat is bemutassa, mint a magyar fauna tagjait. Az ő nyomán mutatják be napjainkban is külföldön az ilyen fajokat a külföldi állatkertek. Ezt a hagyományt mi is ápoljuk.

Tervszerű kutatómunka

És most ugorjunk egy nagyot, kihagyva pár évtizedet — a felszabadulásig. Az Állatkertet háborús károk érték. Majdnem tíz esztendőbe telt, amíg a helyreállítást befejezték. Anghi Csaba tíz évvel ez előtt vette át az Állatkert irányítását.

— Első tennivalóm volt — mondja —, hogy megindítsam a tervszerű kutatómunkát, amelyhez intézményünk tudományos státust is kapott. Két évvel később már széles körű, szervezett biológiai ismeretterjesztés folyt. Fokoztuk az állatcsereakciókat és újra megindítottuk a nemzetközi zoobiológiai tudományos élettel való szakmai érintkezést, tapasztalatcserét. Az állatcsereket az a kényszerű helyzet parancsolta, hogy állatbeszerzésre — az 1954. évi egyszeri tekintélyes valutafolyósítás után valutát csak egészen kivételes esetben adtak. 1962-től kezdve viszont a főhatóság lehetővé tette az évenkénti tengeri begyűjtőutakat és ugyancsak évenként a nemzetközi állatkerti szimpozionokon való részvételt. Tudományos publikációink száma ma már több százra tehető. Népszerű tudományos munkánkat a kiadványok hosszú sora jelzi. *Állatállományunk Európa-szerte elismert*, s most a százéves évforduló alkalmából — híven a tradíciókhoz — a szocialista országokból éppúgy, mint a nyugat-európaiakból — ajándékokkal lepnek meg bennünket: őslovakkal, óriásmedvékkel, ritkaságszámba menő szarvasfajtákkal stb., stb. Hisszük, hogy az első százéves évforduló a továbbfejlődés korszakát nyitja meg Állatkertünk számára.

R. Farkas Klári